

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

**ДЕРЖАВНА НАУКОВА УСТАНОВА
«КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор
академік НАН України
Олександр КОРДЮК

«28» 12 2021 р.

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)**

Розглянуто та схвалено
Вченою радою
Київського академічного університету
від «28» грудня 2021 р.
Протокол № 9

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Це Положення щодо протидії булінгу (цькуванню) у Державній науковій установі «Київський академічний університет» (далі – Положення) регламентує організацію роботи щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню) та розроблене у відповідності до документів, перелічених у Додатку 1.

1.2. Основною метою щодо протидії булінгу є психологічне, фізичне, економічне забезпечення та підвищення ефективності освітнього процесу у Державній науковій установі «Київський академічний університет» (далі – КАУ), формування негативного ставлення до булінгу, захист психологічного здоров'я і соціального благополуччя всіх його учасників: здобувачів вищої освіти, наукових і науково-педагогічних працівників, інших співробітників КАУ.

1.3. Головними завданнями є:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з поняттям «булінг» (цькування), його видами та проявами;
- навчання конструктивним формам спілкування, поведінкових реакцій;
- зняття деструктивних елементів у поведінці;
- творче вирішення конфліктних ситуацій;
- усвідомлення і прийняття відмінностей;
- розвиток адекватного рівня самооцінки й самоконтролю;
- формування навичок саморегуляції, внутрішніх афективних процесів та емоційної адекватності у контактах студентів із навколишнім світом;
- підвищення рівня самосвідомості студентів, встановлення зв'язку із власним внутрішнім «я» та один із одним;
- вміння вільно виражати почуття.

1.4. Робота щодо протидії булінгу базується на ряді концептуальних положень Конституції України, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», наказів Міністерства освіти і науки України, Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» та інших нормативних документів.

2. ФОРМИ ТА ОЗНАКИ БУЛІНГУ

2.1. Існують наступні форми булінгу:

- **фізичний булінг** – умисні поштовхи, удари, стусани, побої, нанесення інших тілесних ушкоджень, різного виду знущання, образливі жести або дії, пошкодження особистих речей та інші дії з майном (крадіжка, грабіж, ховання особистих речей жертви), фізичні приниження та ін.;

– **сексуальний булінг** є підвидом фізичного та означає дії сексуального характеру. Його важко розпізнати, тому що жертва сексуального булінгу панічно боїться розповісти про це дорослим, замикається в собі, постійно плаче на самоті, категорично відмовляється надавати будь-яку інформацію, може вчиняти спроби суїциду.

– **психологічний булінг** – насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічного травмування шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість жертви. До цієї форми можна віднести:

– **вербальний булінг**: образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток, словесне приниження, бойкот та ігнорування, залякування, використання агресивних жестів та інтонацій голосу для примушування жертви до здійснення певних дій, систематичні кепкування з будь-якого приводу;

– **кібербулінг** – новітній спосіб знущання з використанням електронних засобів комунікації, який включає приниження та цькування за допомогою мобільних телефонів, гаджетів, Інтернету.

2.2. Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

– систематичність (повторюваність) діяння;
– наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);

– дії або бездіяльність кривдника, наслідком яких є заподіяння психічної та/або фізичної шкоди, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або спричинення соціальної ізоляції потерпілого.

3.ОСНОВНІ НАПРЯМИ ТА ФУНКЦІЇ РОБОТИ, СПРЯМОВАНІ НА ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ В КАУ

3.1. Профілактика булінгу передбачає роботу за такими напрямками:

–ознайомлення професорсько-викладацького складу КАУ з особливостями поширення масових негативних явищ серед здобувачів вищої освіти та загальноприйнятими у світі поняттями «булінг», «третирування», «цькування» з огляду на розуміння проблеми насильства над дітьми та його видами (висвітлення матеріалів на засіданнях кафедр);

–просвітницька робота структурними підрозділами серед студентської молоді щодо попередження насильства з використанням основних форм просвітницької роботи, а саме: лекційної роботи, міні-лекцій, круглих столів, бесід, диспутів, годин відкритих думок, усних журналів, кінолекторіїв, організації конкурсів, фестивалів, акцій, створення клубів із правових знань;

–формування правосвідомості і правової поведінки студентів, відповідальності за своє життя, розвиток активності, самостійності, творчості здобувачів вищої освіти, створення умов для самореалізації особистості;

–формування у викладачів та батьків навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці дітей з метою формування умінь виокремлювати існуючу проблему;

–створення в КАУ умов недопущення булінгу та відповідного середовища в освітній установі для профілактики та боротьби з негативними соціально-педагогічними наслідками цього явища;

–зміцнення захисних сил особистості та організму в протистоянні цькуванню як для здорових студентів, так і для тих, хто вже має соматичну або психічну патологію;

–проведення бесід зі здобувачами вищої освіти з метою профілактики булінгу, виступи провідних спеціалістів у системі профілактичної роботи щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки серед підлітків.

3.2. Основними функціями щодо протидії булінгу є:

– **діагностика** – соціальне і психологічне вивчення здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників, груп і колективів, моніторинг соціальних процесів та психічного розвитку окремих студентів, визначення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання та взаємини в колективі;

– **корекція** – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки (у разі недостатності психопрфілактичної роботи та за умови необхідності, своєчасності та ефективності застосування методів психокорекції та загальної психотерапії);

– **реабілітація** – надання психолого-педагогічної і соціальної допомоги студентам, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою адаптації їх до умов навчання в КАУ та соціального середовища;

– **профілактика** – своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморальному способу життя та ін.;

– **психологічна просвіта** – підвищення психологічної культури всіх учасників освітнього процесу – здобувачів вищої освіти, викладачів, співробітників.

3.3. Використання різних методичних підходів навчання студентів в цілях антибулінгової роботи.

3.4. Виховання студентської молоді здійснюються відповідно до принципів науковості, системності, наступності, природовідповідності та зв'язку з реальним життям та відповідно до чинного законодавства.

4. ТЕХНОЛОГІЇ РЕАГУВАННЯ ПРАЦІВНИКІВ КАУ НА ВИЯВЛЕНІ АБО ВСТАНОВЛЕНІ ФАКТИ БУЛІНГУ

4.1. Якщо викладач або інший працівник КАУ став свідком булінгу, то він має повідомити керівництво КАУ незалежно від того, поскаржилась йому жертва булінгу чи ні.

4.2. Терміни подання та розгляду заяв.

4.2.1. Заявник зобов'язаний терміново повідомляти директора КАУ про випадки булінгу (цькування), а також подати заяву.

4.2.2. Рішення про проведення розслідування із визначенням уповноважених осіб видається директором КАУ протягом одного робочого дня з дати подання заяви.

4.2.3. Розслідування випадків булінгу (цькування) уповноваженими особами здійснюється протягом 3-х робочих днів з дати видання рішення про проведення розслідування.

4.2.4. За результатами розслідування протягом одного робочого дня створюється Комісія та призначається її засідання на визначену дату але не пізніше чим через 3 робочих днів після створення Комісії.

4.3. Створена Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.

4.4. Якщо Комісія визначила, що інцидент є булінгом (цькуванням), а не одноразовим конфліктом чи сваркою, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то директор зобов'язаний повідомити уповноважені підрозділи органів Національної поліції України та Службу у справах дітей.

4.5. У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а постраждалий не згоден із цим, то він може одразу звертатися до органів Національної поліції України. Але за будь-якого рішення комісії директор КАУ забезпечує психологічну підтримку всім учасникам випадку.

4.5. Особи, винні у здійсненні насильства в КАУ несуть дисциплінарну, цивільну, адміністративну, кримінальну відповідальність, передбачену законодавством України.

4.6. Неповідомлення директором КАУ уповноважених підрозділів органів Національної поліції України про випадки булінгу учасника освітнього процесу тягне за собою накладення штрафу від 50 до 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до 1 місяця з відрахуванням до 20 відсотків заробітку.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ

1. Конституція України.
2. Закон України «Про освіту».
3. Закон «Про вищу освіту».
4. Закон України від 18.12.2018 р. № 2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)».
5. Конвенція ООН про права дитини (ратифіковано 27 лютого 1991 року).
6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182 Міжнародної організації праці (ратифіковано 5 жовтня 2000 року).
7. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (ратифіковано 20 червня 2012 року).
8. Рекомендація CM/Rec (2009) 10 Комітету міністрів Ради Європи про викорінення всіх форм насильства щодо дітей.
9. Сімейний Кодекс України.
10. Кримінальний процесуальний Кодекс України.
11. Кримінально-виконавчий Кодекс України.
12. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
13. Закон України від 24 січня 1995 року № 20/95-ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (зі змінами)
14. Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III «Про охорону дитинства» (зі змінами).
15. Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству».
16. Спільний наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 19 серпня 2014 року № 564/836/945/577 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або загрози його вчинення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 10 вересня 2014 року за № 1105/25882.
17. Спільний наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії структурних підрозділів,

відповідальних за реалізацію державної політики щодо попередження насильства в сім'ї, служб у справах дітей, центрі соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї».

18. Лист Міністерства освіти і науки України від 18 травня 2018 року №1/11-5480 «Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству».

19. Наказ МОН № 1646 від 28.12.2019 Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text>)